

[B] **DE VAN BLANKENBURGS, EEN NEDERLANDSE FAMILIE VAN MUSICI**

De bewering dat er in de Noordelijke Nederlanden in de drie eeuwen tussen Jan Pieterszoon Sweelinck (1562-1621) en Alphons Diepenbrock (1862-1921) geen componisten van internationale allure zijn opgestaan, zal amper tegenspraak wekken. Hetzelfde geldt overigens voor de Zuidelijke Nederlanden. Aan de andere kant staat het als een paal boven water dat tijdens deze periode, ondanks het gebrek aan genieën als Bach, Mozart en Beethoven, in Noord en Zuid een drukke en hoogstaande muzikale activiteit heerste. Met zijn omvangrijke monografie over de familie Van Blankenburg brengt Rein Verhagen een belangrijke periode van het Noord-Nederlandse muziekleven in de zeventiende en de eerste helft van de achttiende eeuw uitvoerig in kaart. Het nieuwe boekenbedrijf Erve Muziek heeft Verhagens werk bovendien luxueus uitgegeven. Op naam van dezelfde auteur staat al een gewaardeerde biografie uit 1989 over de Amsterdamse musicus Sybrandus van Noordt (1659-1704).

In zijn nieuwe monografie volgt Verhagen drie generaties musici op de voet. Hij slaagt erin de verwantschap te reconstrueren tussen twee takken Van Blankenburgs, de ene afkomstig uit Den Haag, de andere uit Texel, zodat er kan worden gesproken van één muzikantengeslacht. De stamboom gaat terug tot een zekere Quirinus (familienaam onbekend), die omstreeks 1570, tijdens de Spaanse repressie onder de hertog van Alva, om godsdienstredenen vanuit het West-Vlaamse Blankenberge uitweek naar Nederland. De familie werd dan bekend als "Van Blankenburg". Op basis van grondig archiefonderzoek slaagde de auteur erin alle puzzelstukjes samen te brengen, zodat er een vrijwel compleet beeld ontstaat van de bezigheden van deze musici: ze lieten sporen na in Den Haag, Dordrecht, Zevenbergen, Gouda, Rotterdam, Gorinchem, Amsterdam en Alkmaar.

De centrale figuur is de veelzijdige Quirinus van Blankenburg (1654-1739), organist, muziekpedagoog, klokken- en orgeldeskundige, muziektheoreticus, componist, dichter, handelaar in toetsinstrumenten en vernieuwer van de mogelijkheden van het klavecimbel en het klavechord. Hij was de zoon van Gerbrant van Blankenburg (ca.

1620-1707), organist aan de Sint-Janskerk in Gouda. Op Gerbrants naam staat een handleiding voor het blokfluitspel. Na zijn opleiding in zijn geboortestad Gouda was Quirinus achtereenvolgens actief in Rotterdam (organist van de Remonstrantse kerk), Gorinchem (organist en klokkenist), Leiden (als student aan de universiteit) en Den Haag (organist van de Franse kerk en van de Nieuwe Kerk). Op diverse plaatsen trad hij op als adviseur bij de bouw van nieuwe orgels en klokkenspelen. Als leraar onderrichtte hij familieleden van Unico Wilhelm van Wassenaer (een verdienstelijke componist van concerten die ooit werden toegeschreven aan Pergolesi), de zonen van Hans Willem Bentinck (de eerste graaf van Portland) en de Duitse prins Friedrich Ludwig van Württemberg-Stuttgart tijdens diens "grand tour" door Nederland in de jaren 1713-1715. De neerslag van het onderwijs van de prins bij Van Blankenburg is te vinden in muziekhandschriften bewaard in Rostock.

Van Blankenburgs composities zijn beperkt in aantal, maar niet oninteressant, zo onder meer een *Fuga duplicata* en de cantate *L'Apologie des femmes*, een pendant van een gelijknamige cantate van de Franse componist André Campra. Hij maakte een reeks bewerkingen van bestaande composities en publiceerde in 1732 een *Clavecimbel- en orgelboek der Gereformeerde psalmen en kerkzangen*. Verhagen ontdekte een vroegere autografe en muzikaal afwijkende versie van deze collectie, die te dateren valt tussen 1720 en 1729 (Universiteit van Amsterdam, Toonkunstcollectie). Dit handschrift verschijnt in facsimile gelijktijdig met zijn monografie. In 1739, het jaar van Blankenburgs overlijden, verscheen zijn levenswerk: het theoretisch geschrift *Elementa musica of Nieuw licht tot het welverstaan van de musieck en de bas-continuo*, overwegend een handleiding voor de basso continuo. Tijdens zijn rijk gevulde leven onderhield de componist contacten met vooraanstaande figuren uit de intellectuele en artistieke kringen, onder meer met de muziektheoreticus Christiaan Huyghens.

Alvast stof genoeg voor een uitvoerige monografie. De auteur heeft zich met veel acribie en enthousiasme gekwetend van zijn taak, zodat nu een definitieve monografie over de familie Blankenburg voorligt. Hij plaatst hun activiteiten in een brede, politieke, religieuze culturele en muzikale context,

met vaak zeer uitvoerige transcripties van archivalia, onder meer reglementen voor de organist, rapporten van orgelkeuringen, bezwaren tegen of de verdediging van het orgel in de kerkdiensten, sollicitatie- en overige brieven, en talrijke andere interessante documenten. In een hoofdstuk getiteld “Een wandeling door het Haagse bos” komt zelfs een uitvoerig verslag van Quirinus aan bod omtrent een complot in Engeland om Willem III om het leven te brengen. De musicus werd daarover door een onbekende Fransman benaderd. Boeiend zijn tevens een aantal “kronieken” van klokkenspelen en orgels, waarbij de geschiedenis en de disposities van de orgels in detail worden beschreven.

Het boek is geschreven in een vlot leesbare taal, al vragen de vele archieffragmenten wel enige inleving. Vanwege het plastische taalgebruik is dat echter beslist een inspanning waard. Een degelijke bibliografie, bijlagen (onder meer een reconstructie van de muziekbibliotheek van de Van Blankenburgs, waaruit hun voorkeur blijkt voor Italiaanse muziek) en enkele onontbeerlijke indices vervolledigen het werk. Het is wel jammer dat de tekst wordt ontsierd door talrijke schrijffouten, die toch wel vragen doen rijzen omtrent de correcte weergave van de archivalia. Nog enkele detailopmerkingen. De verwantschap die de auteur legt tussen een fragment uit *L'Apologie des femmes* en de cantate BWV 121 van J.S. Bach is zeer onwaarschijnlijk. Verder verwacht hij de Franse componist Jean-Philippe Rameau met zijn tijdgenoot Pierre Rameau, de Franse dansmeester en de auteur van een *Abrégé de la nouvelle méthode* uit 1725.

Ondanks deze tekorten apprecieer ik dit boek als een onontbeerlijke publicatie voor het begrijpen en waarderen van de burgerlijke en religieuze muzikale cultuur in de Noordelijke Nederlanden tijdens de barokperiode. Ik kijk dan ook uit naar Verhagens geplande publicatie over het muziekleven rond de Leidse universiteit in de jaren 1680 tot 1710.

IGNACE BOSSUYT

REIN VERHAGEN, *Quirinus en de andere Van Blankenburgs. Drie generaties musici in de zeventiende en eerste helft van de achttiende eeuw*, Erve Muziek, Gorssel, 2013, 479 p.